

LAW

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.1.19>

PROCEDURA WYWOZU DÓBR KULTURY Z UKRAINY

Olha Anhelovska

*studentka Katedry Prawa Administracyjnego i Gospodarczego
Zaporoskiego Uniwersytetu Narodowego (Zaporoże, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-9392-2594

anhelovska@gmail.com

Viacheslav Tylchik

doktor nauk prawnych, docent,

*kierownik Katedry Prawa Administracyjnego i Postępowania oraz Bezpieczeństwa Celnego
Uniwersytetu Państwowej Służby Fiskalnej Ukrainy (Irpień, obwód kijowski, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0001-5964-3439

tilchikvv@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono podkreśleniu zagadnień związanych z ustanowieniem podstawowych cech procedury wywozu dóbr kultury z Ukrainy poprzez analizę normatywnych i prawnych podstaw wywozu dóbr kultury, określenie systemu centralnych organów władzy wykonawczej, upoważnionych do zapewnienia legalności wywozu dóbr kultury, badanie proceduralnych aspektów wydawania świadectwa na wywóz dóbr kultury, a także ustanowienie istoty deterministycznych cech dóbr kultury, które mogą być wywiezione. Podkreślono, że przepisy dotyczące stosownych aktów prawnych o charakterze krajowym i międzynarodowym określają podstawę prawną wywozu i tymczasowego wywozu dóbr kultury z terytorium celnego Ukrainy.

Wydaje się właściwe aktualizowanie kwestii działalności nowo utworzonej Państwowej Inspekcji Dziedzictwa Kulturowego i Państwowej Służby Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Ukrainy, ponieważ te organy centralnej władzy wykonawczej muszą zapewnić utworzenie i wypełnienie rejestru dziedzictwa kulturowego, stworzenie warunków dla rozwoju rynku dóbr kultury na Ukrainie, a także wdrożenie właściwego badania dóbr kultury.

Znaczenie i szeroki zakres stosunków społecznych, w ramach których prowadzona jest ochrona dóbr kultury, z jednej strony oraz rozwój elementów mechanizmu zapewniania praw obywateli – z drugiej, pośredniczących w potrzebie dalszych badań nad tą problematyką.

Słowa kluczowe: wartości kulturowe, przedmiot o znaczeniu muzealnym, własność kulturowa, przejście przez granicę celną, procedury administracyjne, ekspertyza, świadectwo.

PROCEDURE FOR EXPORT OF CULTURAL VALUES FROM UKRAINE

Olha Anhelovska

*Applicant at the Department of Administrative and Commercial Law
Zaporizhia National University (Zaporizhia, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-9392-2594

anhelovska@gmail.com

Viacheslav Tylchik

Doctor of Law, Associate Professor,

*Head of the Department of Administrative Law and Procedure and Customs Security
University of the State Fiscal Service of Ukraine (Irpın, Kyiv region, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0001-5964-3439

tilchikvv@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the issues related to establishing the essential characteristics of the procedure for export of cultural values from Ukraine by analysing the legal framework for export of cultural values, defining the system of central state executive bodies authorized to ensure the legality of export of cultural values, researching procedural aspects of issuing certificates. export of cultural values, as well as establishing the essence of the determining features of cultural values that can be exported. Emphasis is placed on the fact that the provisions of relevant regulations of national and international nature determine the legal basis for the export and temporary export of cultural property from the customs territory of Ukraine.

It seems expedient to update the issue of the newly created State Inspectorate for Cultural Heritage of Ukraine and the State Service for Cultural Heritage of Ukraine, because these central executive bodies must ensure the creation

and filling of the register of cultural heritage, creating conditions for market development of cultural values in Ukraine. cultural values.

The importance and wide range of public relations, within which the protection of cultural values, on the one hand, and the development of elements of the mechanism of ensuring the rights of citizens – on the other, mediate the need for further research on this issue.

Key words: cultural values, subject of museum value, cultural heritage, movement across the customs border, administrative procedures, examination, certificate.

ПОРЯДОК ВИВЕЗЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ З УКРАЇНИ

Ольга Ангеловська

*здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-9392-2594

anhelovska@gmail.com

В'ячеслав Тильчик

доктор юридичних наук, доцент,

*начальник кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки
Університету державної фіскальної служби України (Ірпінь, Київська область, Україна)*

ORCID ID: 0000-0001-5964-3439

tilchikvv@ukr.net

Анотація. Статтю присвячено висвітленню питань, пов'язаних із встановленням сутнісних характеристик порядку вивезення культурних цінностей з України шляхом аналізу нормативно-правових засад вивезення культурних цінностей, визначення системи центральних органів державної виконавчої влади, яких уповноважено забезпечувати законність вивезення культурних цінностей, дослідження процедурних аспектів видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей, а також встановлення сутності детермінуючих ознак культурних цінностей, які можуть бути вивезені. Акцентовано на тому, що положення профільних нормативно-правових актів національного та міжнародного характеру визначають правову основу вивезення та тимчасового вивезення культурних цінностей із митної території України.

Видається доцільною актуалізація питання діяльності новостворених Державної інспекції культурної спадщини України та Державної служби охорони культурної спадщини України, тому що вказані органи центральної виконавчої влади мають забезпечувати створення та наповнення реєстру культурної спадщини, створення умов для розвитку ринку культурних цінностей в Україні, а також здійснення належної експертизи культурних цінностей.

Важливість та широке коло суспільних відносин, у межах яких здійснюється охорона культурних цінностей, з одного боку, та розвиток елементів механізму забезпечення прав громадян – з іншого, опосередковують потребу здійснення подальших досліджень цієї проблематики.

Ключові слова: культурні цінності, предмет музейного значення, культурне надбання, переміщення через митний кордон, адміністративні процедури, експертиза, свідоцтво.

Вступ. Питання здійснення вивезення культурних цінностей із митної території України довгий час залишається дискусійним. Із моменту становлення Української держави та запровадження нових підходів до здійснення державної митної справи, переміщення культурних цінностей через митний кордон України набуває вагомого значення, оскільки воно, безумовно, впливає на захист культурних інтересів держави. До теперішнього часу належної юридичної та наукової ідентифікації процедури вивезення культурних цінностей та формальностей, які їх супроводжують, не здійснено.

Метою дослідження є встановлення сутнісних характеристик порядку вивезення культурних цінностей із митної території України шляхом виконання таких науково-дослідницьких *задач:* визначення системи центральних органів державної виконавчої влади, які уповноважені забезпечувати законність у сфері переміщення культурних цінностей, проаналізувати нормативно-правові засади вивезення культурних цінностей, дослідити процедурні аспекти видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей, встановити ознаки культурних цінностей залежно від їх виду та мети їх переміщення.

У процесі здійснення цього дослідження використовувались загальні та спеціальні методи наукового пізнання: метод системного аналізу, діалектичний метод, формально-логічний метод та структурно-функціональний, а також низка емпіричних методів. Основу дослідження становили висновки, які зроблено провідними вченими у сфері митного права, зокрема таких, як І.Г. Бережнюк, Є.В. Гармаш, Є.В. Додін, Н.М. Дукова, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, Б.А. Кормич, А.В. Мазур, Д.В. Приймаченко, В.В. Прокопенко, В.В. Ченцов та ін. Водночас значна кількість проблемних питань порядку вивезення культурних цінностей залишається невирішеною, що свідчить про актуальність вибраної теми дослідження.

Практична значимість: результати дослідження цікаві та корисні для вітчизняних законодавців та суб'єктів публічного адміністрування на фоні актуалізації тенденцій демократизації та гуманізації управлінських процесів.

Новизна та оригінальність дослідження: всі результати отримані самостійно, є оригінальними (відсутні аналоги та некоректні запозичення). Предмет дослідження розглядається в Україні вперше і має перспективу подальшого розвитку.

Основна частина.

1. Нормативно-правові засади вивезення культурних цінностей

У контексті нормативно-правового регулювання вивезення культурних цінностей з України необхідно звернути увагу на спеціальні нормативно-правові акти.

Митним кодексом України надано загальне поняття культурних цінностей як об'єктів матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України (п. 18 ст. 4); визначено вимогу письмового декларування культурних цінностей, які виготовлені 50 і більше років тому, незалежно від їхньої вартості та способу переміщення через митний кордон України за визначеними кодами УКТ ЗЕД (ч. 5 ст. 374), митних процедур, які пов'язані з вивезенням культурних цінностей, тощо (Митний кодекс України, 2012).

Законом України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» деталізовано перелік культурних цінностей шляхом виокремлення окремих їхніх видів та встановлено специфіку вивезення культурних цінностей з України. Першочергово це стосується поняття «вивезення культурних цінностей» як фактичного переміщення юридичними чи фізичними особами з будь-якою метою через митний кордон України культурних цінностей із території України без зобов'язання їх зворотного ввезення в Україну та поняття «тимчасового вивезення культурних цінностей як зумовленого угодою переміщення юридичними чи фізичними особами з будь-якою законною метою через митний кордон України культурних цінностей із території України із зобов'язанням їх зворотного ввезення в Україну в зумовлений угодою термін. Крім того, вказаним нормативно-правовим актом закріплено: інституційну систему органів, яких уповноважено здійснювати контроль за вивезенням культурних цінностей; порядок необхідних процедур для можливості вивезення культурних цінностей з України; особливості вивезення окремих видів культурних цінностей (наприклад, родинних культурних цінностей, особистих нагород) тощо (Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, 1999).

Окремим сегментом нормативно-правового регулювання вивезення культурних цінностей є сукупність нормативно-правових актів, що визначають порядок надання дозволу на вивезення культурних цінностей. До них зараховано Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», яким встановлено правові та організаційні засади функціонування дозвільної системи та порядок діяльності дозвільних органів, уповноважених видавати документи дозвільного характеру, включаючи висновок державної експертизи культурних цінностей, рішення про можливість або неможливість вивезення культурних цінностей (Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності, 2005). Особливості вивезення за межі України музейних предметів, музейних колекцій, музейних зібрань, що належать до державної частини Музейного фонду України, та предметів музейного значення, що підлягають внесенню до державної частини Музейного фонду України та тимчасового їх перебування за кордоном для експонування на виставках, реставрації або проведення наукової експертизи, встановлено Законом України «Про музеї та музейну справу». Це пов'язано з тим, що музейні предмети Музейного фонду України є культурними цінностями, що постійно зберігаються на території України та за її межами або згідно з міжнародними договорами підлягають поверненню в Україну (*Про музеї та музейну справу, 1995*). Щодо підзаконних нормативно-правових актів, то особливе значення має Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення», якою встановлено порядок проведення державної експертизи культурних цінностей, заявлених до вивезення, тимчасового вивезення та повернутих в Україну після тимчасового вивезення, а також вилучених митними або правоохоронними органами, конфіскованих за рішенням суду та обернених відповідно до закону в дохід держави (Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення, 2003).

Порядком видачі свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей або відмови у його видачі, переоформлення, анулювання якого затверджено Постановою Кабінету Міністрів України, встановлено процедуру видачі (відмови у видачі) суб'єкту господарювання, переоформлення, анулювання свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей та умови її застосування (Порядок видачі свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей або відмови в його видачі, переоформлення, анулювання, 2015). Форма свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей із території України є формально визначеною та передбачає обов'язкове внесення відомостей про проведення державної експертизи (Про затвердження зразка свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей із території України, 2000).

До міжнародно-правових актів, якими врегульовано порядок вивезення культурних цінностей, можна зарахувати Конвенцію про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності, яку було спрямовано на захист культурних цінностей. Недотримання умов ввезення, вивезення та передача у права власності на культурні цінності перетворюється на фактор підриву іміджу та довіри до країни (Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності, 1970). Конвенцією про захист культурних цінностей у разі збройних конфліктів застосовано широкий підхід до трактування поняття

«культурні цінності», який є необхідним при практичному втіленні положень, що стосуються вивезення культурних цінностей з України (Конвенція про захист культурних цінностей у разі збройних конфліктів, 1954).

Видається за доцільне вказати на Рекомендації ЮНЕСКО про охорону рухомих культурних цінностей, якими визначено бажані умови переміщення через митний кордон культурних цінностей. Наприклад, держави мають здійснити заходи із спрощення адміністративних формальностей, пов'язаних із законним перевезенням культурних цінностей, і сприяння відповідному маркуванню упаковок, що містять культурні цінності, охорони культурних цінностей, що перевозяться транзитом або тимчасово ввозяться з метою культурних обмінів, сприяти швидкому влягодженню митних формальностей у відповідних приміщеннях, котрі варто розташовувати поблизу і, по змозі, в приміщенні зацікавленої установи, та стежити за тим, щоби ці митні формальності здійснювалися з усіма необхідними пересторогами тощо (Рекомендації про охорону рухомих культурних цінностей, 1978).

Таким чином, положення профільних нормативно-правових актів національного та міжнародного характеру визначають правову основу вивезення та тимчасового вивезення культурних цінностей із митної території України.

2. Особливості переміщення через митний кордон України культурних цінностей

Поняття культурних цінностей як об'єкта митного регулювання збігається з поняттям, якого використано в Законі України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей». Відповідно, перелік культурних цінностей деталізовано шляхом виокремлення таких видів: оригінальні художні твори живопису, графіки та скульптури, художні композиції та монтажні з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва; предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історією науки і культури, а також такі, що стосуються життя та діяльності видатних діячів держави, політичних партій, громадських і релігійних організацій, науки, культури та мистецтва; предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок; складові частини та фрагменти архітектурних, історичних, художніх пам'яток і пам'яток монументального мистецтва; старовинні книги та інші видання, що становлять історичну, художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції; манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи, включаючи кіно-, фото- і фотодокументи, окремо чи в колекції; унікальні та рідкісні музичні інструменти; різноманітні види зброї, що має художню, історичну, етнографічну та наукову цінність; рідкісні поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції; рідкісні монети, ордени, медалі, печатки та інші предмети колекціонування; зоологічні колекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність; рідкісні колекції та зразки флори і фауни, мінералогії, анатомії та палеонтології; родинні цінності – культурні цінності, що мають характер особистих або родинних предметів (Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, 1999).

Відмінності між культурними цінностями полягають не лише в способі їх створення та відображення в об'єктах матеріального світу, але й від значення для культури конкретної держави. Внаслідок специфічних ознак, одні культурні цінності можуть бути вивезеними з України постійно або тимчасово, а інші – не підлягають вивезенню в жодному випадку. Своєю чергою митні формальності щодо культурних цінностей будуть різнитися залежно від напрямку переміщення. Відповідно, можна виділити культурні цінності, які ввозяться в Україну, і культурні цінності, які вивозяться з України.

При цьому є кілька варіацій статусу культурних цінностей під час їх вивезення:

- 1) культурні цінності, що не підлягають вивезенню за будь-яких умов;
- 2) культурні цінності, що можуть бути вивезені;
- 3) культурні цінності, що можуть бути тимчасово вивезені.

У першому випадку, культурні цінності набувають статусу «не підлягають вивезенню», якщо вони занесені до Державного реєстру національного культурного надбання, включені до Національного архівного фонду та до Музейного фонду України. При цьому до Державного реєстру національного культурного надбання мають бути включені ті культурні цінності, які наділено спеціальними ознаками, а саме: ім притаманна виняткова історична, художня, наукова чи інша культурна цінність; вони мають важливе значення для формування національної самосвідомості українського народу і визначають його вклад у всесвітню культурну спадщину; зарахування культурних цінностей до національного культурного надбання здійснюється за рішенням Міністерства культури, Міністерства інвестицій і будівництва, Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України, до компетенції яких належать функції державного управління в галузі обліку і охорони пам'яток історії та культури (Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання, 1992).

До Національного архівного фонду можуть бути внесені культурні цінності у формі архівного документа (мається на увазі документ незалежно від його виду, матеріального носія інформації, місця, часу створення і місця зберігання та форми власності на нього, що припинив виконувати функції, для яких був створений, але зберігається або підлягає зберігання з огляду на значущість для особи, суспільства чи держави або цінність для власника також як об'єкт рухомого майна), культурна цінність якого визнана відповідною експертизою та який підлягає державному обліку і зберігання (Про Національний архівний фонд та архівні установи, 1993).

Щодо культурних цінностей, яких може бути внесено до Музейного фонду України, то це ті з них, культурна цінність, якість або особливі ознаки яких роблять необхідними для суспільства їх збереження,

вивчення та публічне представлення. Вказані музейні предмети можуть бути сформовані у музейні колекції, музейні зібрання, які або постійно зберігаються на території України, незалежно від їх походження та форм власності, або знаходяться за межами України і є власністю України або відповідно до міжнародних договорів підлягають поверненню в Україну (Про музеї та музейну справу, 1995).

У другому випадку йдеться про культурні цінності, які можуть бути вивезені. Здебільшого для того, щоб було можливим вивезення культурних цінностей, необхідним є проходження низки адміністративних процедур (наприклад, подання клопотання про право на вивезення культурних цінностей, проходження експертизи, отримання дозволу на вивезення). Винятки становлять ті культурні цінності, які є родинними цінностями та які не перебувають на постійному зберіганні в державних музеях, установах, бібліотеках та інших державних сховищах культурних цінностей; особисті нагороди, на які є орденські книжки або нагородні посвідчення в разі переїзду громадян на постійне місце проживання до інших держав тощо.

Щодо тимчасового вивезення культурних цінностей, то для нього також характерна низка адміністративних формальностей. При цьому вагоме значення мають підстави переміщення, наприклад, для проведення реставраційних робіт і наукових досліджень, у зв'язку з театральною, концертною та іншою артистичною діяльністю тощо. Як наслідок, нормативною підставою для вивезення є свідоцтво на право тимчасового вивезення культурних цінностей (Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, 1999).

Підсумовуючи, доходимо висновку, що порядок вивезення культурних цінностей ризниться залежно від ознак, яких притаманно культурним цінностям. При цьому проблематика відсутності встановлених критеріїв оцінки наявності чи відсутності цих ознак суттєво впливає на стан дотримання законності в цій сфері.

3. Суб'єкти владних повноважень, які визначають порядок вивезення культурних цінностей

Виконавчо-розпорядчу діяльність у сфері забезпечення належного стану законності за вивезенням культурних цінностей здійснює ряд державних органів. До державних органів загальнодержавного значення можна зарахувати Міністерство культури та інформаційної політики, Державну інспекцію культурної спадщини України, Державну службу охорони культурної спадщини України, Державну митну службу України.

Міністерство культури та інформаційної політики України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кінематографії, відновлення та збереження національної пам'яті, міжнародних відносин, релігії та захисту прав національних меншин (Про затвердження Положення про Міністерство культури України, 2014). Своєю чергою Державна інспекція культурної спадщини України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури та інформаційної політики і який реалізує державну політику із здійснення контролю у сфері охорони культурної спадщини. Повноваження вказаного органу опосередковано належать до здійснення контролю за вивезенням культурних цінностей (Положення про Державну інспекцію культурної спадщини України, 2019).

Державна служба охорони культурної спадщини України є центральним органом державної виконавчої влади, якого наділено спеціальною компетенцією у сфері охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей. Серед виняткових повноважень цієї служби можна виділити такі: ведення Державного реєстру національного культурного надбання; формування державної частини Музейного фонду України; ведення бази даних про переміщені культурні цінності; організація в межах повноважень, передбачених законом, роботи, пов'язаної з виявленням та обліком на території України культурних цінностей інших держав, сприяння вирішенню питань про їх повернення відповідно до законодавства; забезпечення проведення державної експертизи культурних цінностей, заявлених до вивезення (тимчасового вивезення), та під час повернення їх після тимчасового вивезення; розгляд клопотання власників культурних цінностей або уповноважених ними осіб; прийняття рішення щодо можливого вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей; здійснення реєстрації ввезених (тимчасово ввезених) культурних цінностей; видання свідоцтво встановленого зразка на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей; здійснення контролю за вивезенням, ввезенням та поверненням культурних цінностей тощо (Положення про Державну службу охорони культурної спадщини України, 2019).

Станом на теперішній час дію положення, яким врегульовано правовий статус Державної інспекції культурної спадщини України та Державної служби охорони культурної спадщини України, зупинено. Вказана ситуація негативно впливає на стан дотримання законності та забезпечення прав громадян у частині вивезення культурних цінностей з України.

Державна митна служба України здійснює разом з іншими органами виконавчої влади відповідно до законодавства контроль за переміщенням через митний кордон України культурних цінностей та бере участь у вирішенні питань щодо їх безоплатної передачі для постійного зберігання в державну частину музейного, бібліотечного та архівного фондів або релігійним організаціям. Крім того, саме на Державну митну службу України покладено завдання із забезпечення реалізації державної митної політики та державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил, які пов'язані з переміщенням культурних цінностей (Положення про Державну митну службу України, 2019).

Необхідним видається актуалізувати питання діяльності новостворених Державної інспекції культурної спадщини України та Державної служби охорони культурної спадщини України, адже саме вказані органи цен-

тральної виконавчої влади мають забезпечувати створення та наповнення реєстру культурної спадщини, створення умов для розвитку артринку в Україні, а також забезпечення належної експертизи культурних цінностей.

4. Процедура видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей

У первинному значенні під «процедурою» розуміється будь-яка тривала, послідовна справа, порядок; офіційний порядок дій, виконання, обговорення; встановлена послідовність дій для здійснення або оформлення чого-небудь (Евгенєва, 1984: 543). Тобто процедурою визнається низка послідовних дій, які спрямовано на досягнення певного результату (оформлення, виконання, здійснення, обговорення). Із правової точки зору, процедура – це регламентований нормами права порядок дій у сфері правореалізації або регулювання відповідних суспільних відносин.

Відповідно, процедуру видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей можна визначити як регламентований нормами права порядок діяльності у сфері забезпечення законності в митній справі, який спрямований на реалізацію та поновлення прав зацікавлених осіб та публічного інтересу держави.

Процедурі видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей притаманні ознаки, які є загальними для усіх правових процедур, а саме: порядок її застосування попередньо визначено, а тому вона є передбачуваною; норми, що визначають процедурну діяльність, містяться у сукупності нормативно-правових актів різної юридичної сили; процедурні норми не стосуються внутрішньої сторони реалізації матеріальних норм, а лише передбачають зовнішній процес їх здійснення; нерозривність матеріальних і процедурних норм забезпечує взаємозалежність правотворчості та правореалізації, теорії та практики тощо (Венгеров, 2011: 254).

Процедура видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей відрізняється залежно від виду культурних цінностей (музейний предмет, музейні колекції, художні твори живопису, графіки та скульптури, художні композиції та монтаж з будь-яких матеріалів і т.д.) та виду переміщення (вивезення та тимчасове вивезення) (Порядок видачі свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей або відмови в його видачі, переоформлення, анулювання, 2015).

Процедура видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей має визначену внутрішню будову – систему різноманітних стадій, розмежованих цілями, завданнями та предметом здійснюваних публічною адміністрацією управлінських дій. Процедура проходить кілька фаз розвитку, які послідовно змінюють одна одну: процедурні дії – етапи – стадії – процедура. У більшості стадій можна виокремити певні безпосередні цілі та завдання, а також коло суб'єктів їх здійснення (Авер'янов, 2004: 287).

Процедура видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей включає такі стадії:

1) подання суб'єктом господарювання, який має намір вивезти або тимчасово вивезти з території України культурні цінності, або уповноваженої ним особи письмової заяви про видачу свідоцтва до центру надання адміністративних послуг;

2) розгляд заяви уповноваженою посадовою особою Міністерства культури та інформаційної політики України;

3) прийняття рішення про можливість вивезення або тимчасового вивезення культурних цінностей та доведення результатів розгляду заяви до особи, яка зверталась із відповідним поданням.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу стверджувати про наявну спеціальну правову регламентацію суспільних відносин, які пов'язані з вивезенням культурних цінностей. Встановлено, що митні формальності щодо культурних цінностей будуть відрізнятися залежно від напрямку переміщення. Акцентовано на детермінуючих ознаках культурних цінностей під час їх вивезення з урахуванням того, що культурні цінності можуть не підлягати вивезенню за будь-яких умов, можуть бути вивезені або бути тимчасово вивезені.

Виокремлено систему центральних органів державної виконавчої влади, які наділені компетенцією щодо забезпечення законності порядку переміщення культурних цінностей через митний кордон України: Міністерство культури та інформаційної політики, Державна інспекція культурної спадщини України, Державна служба охорони культурної спадщини України, Державна митна служба України.

Обґрунтовано, що процедуру видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей можна визначити як регламентований нормами права порядок діяльності у сфері забезпечення законності в митній справі, якого спрямовано на реалізацію та поновлення прав зацікавлених осіб та публічного інтересу держави. Процедура видачі свідоцтва на вивезення культурних цінностей відрізняється залежно від виду культурних цінностей (музейний предмет, музейні колекції, художні твори живопису, графіки та скульптури, художні композиції та монтаж з будь-яких матеріалів і т.д.) та виду переміщення (вивезення та тимчасове вивезення).

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. : Т. 1. Загальна частина / ред. кол. В.Б. Авер'янов (голова). Київ : Вид-во «Юридична думка», 2004. 287 с.
2. Венгеров А.Б. Теория государства и права : учебник для юрид. вузов. 8-е изд., стер. Москва : Изд-во «Омега-Л», 2011. 254 с.
3. Евгенєва А.П. Словарь русского языка : в 4 т. 2-е изд., испр. и допол. Москва : Рус. яз., 1984. 543 с.
4. Конвенція про захист культурних цінностей у разі збройних конфліктів : Міжнародний документ від 14 травня 1954 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_1573 (дата звернення: 21.08.2020 р.).
5. Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності : Міжнародний документ від 14 листопада 1970 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_186 (дата звернення: 21.08.2020 р.).

6. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Дата оновлення: 19.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
7. Положення про Державну інспекцію культурної спадщини України : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.09.2020 р.).
8. Положення про Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://customs.gov.ua/polozhennia> (дата звернення: 10.09.2020 р.).
9. Положення про Державну службу охорони культурної спадщини України : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.09.2020 р.).
10. Порядок видачі свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей або відмови в його видачі, переоформлення, анулювання : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.11.2015 р. № 963. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
11. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України від 21.09.1999 р. № 1068-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
12. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 р. № 2806-IV. Дата оновлення: 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280615?find=1&text=%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%96+%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
13. Про затвердження зразка свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2000 № 984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
14. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
15. Про затвердження Положення про Міністерство культури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 р. № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.09.2020 р.).
16. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2003 р. № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
17. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29.06.1995 р. № 249/95-ВР. Дата оновлення: 25.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
18. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24.12.1993 р. № 3814-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
19. Рекомендації про охорону рухомих культурних цінностей : Міжнародний документ від 28.11.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_727#Text (дата звернення: 21.08.2020 р.).

References:

1. Aver'ianov, V.B. (Eds.). (2004). *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs [Administrative law of Ukraine. Academic course]*. Kyiv: Vyd-vo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].
2. Vengerov, A.B. (2011). *Teoriya gosudarstva i prava [Theory of state and law]*. Moscow: Izd-vo «Omega-L» [in Russian].
3. Evgen'eva, A.P. (1984). *Slovar' russkogo yazyka [Dictionary of the Russian language]*. Moscow: Rus. yaz [in Russian].
4. Konventsiiia pro zakhyst kulturnykh tsinnosteï u razi zbroinykh konfliktiv: Mizhnarodnyi dokument vid 14 travnia 1954 roku [Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict: International Document of 14 May 1954]. (1954, May 14). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_1573 [in Ukrainian].
5. Konventsiiia pro zakhody, spriamovani na zaboronu ta zapobihannia nezakonnomu vvezenniu, vyvezenniu ta peredachi prava vlasnosti na kulturni tsinnosti: Mizhnarodnyi dokument vid 14 lystopada 1970 roku [Convention on Measures to Prohibit and Prevent the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property: International Document of 14 November 1970]. (1970, November 14). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_186 [in Ukrainian].
6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Дата оновлення: 19.06.2020 р. [Customs Code of Ukraine: Law of Ukraine of March 13, 2012 № 4495-VI. Date of update: 19.06.2020]. (2020, June 19). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].
7. Polozhennia pro Derzhavnu inspektsiiu kulturnoi spadshchyny Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 hrudnia 2019 r. № 1185 [Regulations on the State Inspectorate for Cultural Heritage of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 24, 2019 № 1185]. (2019, December 24). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. Polozhennia pro Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 bereznia 2019 r. № 227 [Regulations on the State Customs Service of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 6, 2019 № 227]. (2019, March 6). *customs.gov.ua*. Retrieved from: <https://customs.gov.ua/polozhennia> [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu okhorony kulturnoi spadshchyny Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 hrudnia 2019 r. № 1185 [Regulations on the State Service for the Protection of Cultural Heritage of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 24, 2019 № 1185]. (2019, December 24). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

10. Poriadok vydachi svidotstva na pravo vyvezennia (tymchasovoho vyvezennia) kulturnykh tsinnosti abo vidmovy v yoho vydachi, pereoformlennia, anuliuвання: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.11.2015 № 963 [Procedure for issuing a certificate for the right to export (temporary export) of cultural property or refusal to issue, re-issue, cancel: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 25.11.2015 № 963]. (2015, November 25). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Pro vyvezennia, vvezennia ta povnennia kulturnykh tsinnosti: Zakon Ukrainy vid 21.09.1999 r. № 1068-XIV [On export, import and return of cultural values: Law of Ukraine of 21.09.1999 № 1068-XIV]. (1999, September 21). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> [in Ukrainian].
12. Pro dozvilnu systemu u sferi hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 06.09.2005 r. № 2806-IV. Data onovlennia: 03.07.2020 r [On the permit system in the sphere of economic activity: Law of Ukraine of 06.09.2005 № 2806-IV]. (2005, September 6). *vzakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280615?find=1&text=%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%96+%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96#Text> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia zrazka svidotstva na pravo vyvezennia (tymchasovoho vyvezennia) kulturnykh tsinnosti z terytorii Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.06.2000 № 984 [On approval of a sample certificate for the right to export (temporary export) of cultural property from the territory of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 20.06.2000 № 984]. (2000, June 20). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2000-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
14. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnyi reiestr natsionalnogo kulturnoho nadbannia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 serpnia 1992 r. № 466 [On approval of the Regulations on the State Register of National Cultural Heritage: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 12, 1992 № 466]. (1992, August 12). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
15. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo kultury Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 veresnia 2014 r. № 495 [On approval of the Regulation on the Ministry of Culture of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 3, 2014 № 495]. (2014, September 3). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
16. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia derzhavnoi ekspertyzy kulturnykh tsinnosti ta rozmiriv platy za yii provedennia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.08.2003 № 1343 [On approval of the Procedure for conducting the state examination of cultural values and the amount of payment for its holding: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 26, 2003 № 1343]. (2003, August 26). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
17. Pro muzei ta muzeinu spravu: Zakon Ukrainy vid 29.06.1995 № 249/95-VR. Data onovlennia: 25.09.2020 r [On museums and museum business: Law of Ukraine of June 29, 1995 № 249/95-VR. Date of update: 25.09.2020]. (2020, September 25). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
18. Pro Natsionalnyi arkhivnyi fond ta arkhivni ustanovy: Zakon Ukrainy vid 24.12.1993 № 3814-XII [On the National Archival Fund and archival institutions: Law of Ukraine of 24.12.1993 № 3814-XII]. (1993, December 24). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
19. Rekomendatsii pro okhoronu rukhomykh kulturnykh tsinnosti: Mizhnarodnyi dokument vid 28.11.1978 r [Recommendations on the protection of movable cultural property: International document dated 28.11.1978]. (1978, November 28). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_727#Text [in Ukrainian].